

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Ш О Д У Н А В К А

№ 13.

Београдъ 28. Марта.

1847.

П О К Л И К Ъ.

Нека мумла врагъ што хоће,
 Нека рогуши дуге уши,
 Забранити нама тво ће
 Што е драго нашой души?
 Србъ е вазда Србу мио,
 На край свѣта ма гдѣ быо.
 Та ко незна цѣнит' срећу,
 Тврда братска любовь гдѣ е!
 А што баке зановећу,
 Зато нама стало ние;
 Србъ е вазда Србу мио,
 На край свѣта ма гдѣ быо.
 Еръ е Србинъ соко сивый
 На гдѣ стане, ту ће пасти —
 У побѣди мре нл' живи,
 Слава ће му вѣкомъ цвастити:
 Зато намъ е Србинъ мио,
 На край свѣта ма гдѣ быо.
 Юштъ када му прианъ дође,
 Онъ радостанъ горе скочи,
 И на сусрѣтъ нѣму пође
 Добродошлу брзо точи:
 Зато намъ е Србинъ мио,
 На край свѣта ма гдѣ быо.
 Па вси л' му вѣранъ само
 И душу ће свою дати,
 Ил' ти тамо нл' овамо,
 Свуд' ће за те главомъ стати:
 Зато намъ е Србинъ мио,
 На край свѣта ма гдѣ быо.
 А кадъ звекне сабля крива,
 И насрне душманъ крутой,
 Плате кано ватра жива,
 Лети кано и змай лютый:
 Зато намъ е Србинъ мио,
 Родъ свой любя, ма гдѣ быо.

А када се дома врати,
 Гдѣ га вѣрна любя чека,
 У коло се съ браћомъ 'хвати,
 Да с' у небо дигне ека:
 Зато намъ е Србинъ мио,
 Еръ е вес'о ма гдѣ быо! —

Иованъ Илићъ Ресничанинъ.

О ЂЗЫКУ СЛАВЯНСКОМУ.

(Продуженіе.)

Треће: Славянственостъ у кованю новы рѣчій. Књижевство славянско до сада се понайвише састояло у пѣсништву. То е обичный свію књижевства періодъ дѣтинства. Изъ тога првога періода мы сада ступамо у другій; изъ дѣтинства у мужество; са плодова имагинаціе прелазимо на плодове разума, са пѣсништва на простословіе и науку; или, да точнѣе рекнемо, узъ имагинацію развіамо и разумъ, узъ пѣсништво починѣмо и простословіе обраћивати. Али языкъ найвећа намъ е при тому теоба. Ђзыкъ е нашъ као еданъ красный снажный али простой човѣкъ, коега треба изобразити; простакъ нема понятія о наукама, нашъ садашній языкъ оскудѣва многимъ рѣчима за изражаватъ научны понятія потребнымъ. Те рѣчи, као и свимъ другимъ Славянима, треба и нама ковати. Само у тому држимо се правца, коега се и они држе: када намъ треба една нова рѣчь, погледаймо пріе, да ли иста быва у коему другому нарѣчію славянскому, и ако ю наћемо, узмиммо ю, давши іой ербскій образаць, а не куйммо никако нову. У новимъ баремъ рѣчима не одцѣплюймо се одъ ине браће. Тимъ ћемо у мало година добити стотина и стотина рѣчій, кое ће кодъ свію еднозначеће быти, и наша нарѣчія доста међу собомъ приблизити. Само у случаю када едне рѣчи не бы было кодъ други

Славяна, куймо ю тада. — При кованю многи избѣгаваю рѣчи, кое су изъ друге две сложене, као природи нашега езика несходне. Я мыслимъ, да не треба такове безъ потребе умножити, али да се исте немогу сасвимъ избѣгнути у езикѣ књижевному, и да му могу савршено льно пристояти. Ово су признали многи књижевници, кои су наравъ езика нашега изытывали. Иначе када Французи и Италянци, чїи се езикъ на таково слагань ни мало не клони, када су сами они сковали много сложены рѣчїи, како бы їи мы избѣгавали при садашњої великої нужди нашой? А безъ никаква другога доказательства, да се славянскїи езикъ на то употребльнѣ клони, нїе ли наиболь то, што сва главна нарѣчїя славянска велико число сложены рѣчїи имаю?

Четврто средство есть: славянственность изражая. Фразологія латинска, италянска, и нѣмачка укопала се в страшно дубоко у наше књижевно нарѣчїе, и чистоту му нарави изопачила. То исто догодило се више манѣ књижевнымъ нарѣчїяма и други Славяна, и то в много принело њиному меѣусобному удалѣнью. Мы сви понайвише пишемо изражаема, или фразологіомъ странномъ, а само панинскимъ рѣчїяма: то есть, облачимо странца у славянске хальине. При тому прилично в занимльиво видити нѣке писателѣ, гдѣ чемерно едни друге срамоте збогъ езика, и едни другима вичу, да незнаду писати по свойству нашега езика, да езикъ кваре; а тамо кваримо га више манѣ готово сви. Болѣ в безъ сумнѣ већь едномъ забацити та остарѣла пребаживаня, коя недоносе никакавъ плодъ езикѣ књижевному, а мѣсто што бы на иста губили време, одати се на дубоко, темельно и свестранно езика ученѣ. Овай нећемо много научити едни одъ други, ни изъ већега дѣла књига, кое имамо; да ли научитѣмо га изъ уста простого народа; научитѣмо га сувише тражећи како се други Славяни изражую; њина изражена са нашимъ сравниваюћи, пакъ одабираюћи она, коя носе на себи несумнѣвый печатакъ славянства, коя су силна, ясна, красна, природнїя, логики сходнїя, и више кодъ остале браће разпространѣна. — Я мыслимъ, да нама треба на ново почети сву нашу фразологію устроявати, а у тому послу да в ово правецъ, коега се имамо држати, да в ово средство, коимъ ћемо изтерати странне форме изъ наши књижевны нарѣчїя, и иста къ њиновой чистой, првобытной нарави приблизити.

(Продуженїе слѣдуе.)

ОПИСАНІЕ ГРАДА У СЕЛУ КЛЮЧУ.

У Ключу, селу Среза Колубарскогъ Округїя Валѣвскогъ, налази се еданъ одвећь старѣ, садѣ већь разоренѣ градѣ; лежи у средѣ реченого села, у мѣсту прїятномъ, на едномъ брежульку подобно каковомъ острову, будући га в рѣка Лепеница тако у наоколо опасала, да се само одъ западне стране у нѣга сувымъ ући може. Улазакъ овай нїе ширый одъ 10. хватїи, премда около града одъ 500. до 550. хватїи има. Рѣка поменута Лепеница, гдѣ градѣ оставля, преграђена в еднимъ одъ три хвата высине зидомъ, съ коимъ в заустава начинѣна была, тако да в око цѣлога града было много воде, са дубльнмомъ по прилици одъ 5, а негди 10 хватїи. Ова заустава грађена в по казиваню нѣки поради болѣ сигурности града, да се у нѣга лако ући неможе; а по казиваню други, и по момъ мнѣнью, за патенѣ рибе, будући су врата на зиду, гдѣ су решетки были, већь оборена, и вода слободно тече, само съ обе стране рѣке зидѣ стои, гдѣ се башѣ и примѣчава, да в справа поради рибе была. Зидѣ овогъ града понегди в сасвимъ разрушенѣ, и са земльомъ уравнио се, а понегди и сада одъ пол' едного хвата цѣлокупанѣ стои. Дебљина зида нїе башѣ велика была, одъ прилике 2 аршина. У граду овомъ примѣчанїя достойна в едина прилично велика црква, коїой в олтарь и труло пало, а паперта и нѣнѣ сводѣ и сада стое; по коїой многи малани светители виде се, коима су очи и нѣке друге части тѣла покварене у време насилїя и нападенїя турски войника. На врати съ десне стране види се уписанѣ надпись са десетѣ редїи, но никако се читати не може, само се поедина слова и слогови распознаю, као н. п. МИ — — — — А — — — — ВЛ — — — — Ы — — — — Т — — — — — и т. д.

Далѣ овде и сада несрушена стои одъ югозападне стране цркве едина кула, коя до 8 хватїи высине има, и коя в у врху сведена на подобїе кошнице. Шта в овде быти могло, дознати одъ селяна могао нисамъ, а самѣ судимъ, да в у нѣой затворѣ быо. Многи зидови а и сама црква зарасла в у шуму, гдѣ столѣтны дрва има. Овде као на мѣсту светинѣ жителїи Ключа по србскомъ обичаю 9 Мая оставляю молитву, кое се у Валѣвскомъ Округїю „Пре-слава“ зове.

Осимъ овога града, коя в водомъ обколѣнѣ, къ истоку узъ едну прилично велику страну,

виде, се многи нарушени зидови, кое се горный градъ зову. Овай е съ долъимъ градомъ чрезъ едну дрвену ћурію, по казиваню селяна, скопчанъ быо. На врху овогъ многе зидинѣ, кое и до данасъ време разрушити могло ніе, показую, да су ту зданія велика быти морала.

Основатель овогъ града, по казиваню стары селяна, быо е нѣкій Велимиръ, кои е у бою кодъ Београда у турской войсци отличнымъ показо се, и издайствомъ турски супарника кодъ самогъ цара турскогъ милость задобью, те му е онъ нѣколика села поклонію, да надъ нѣима самовластанъ буде. Онъ добывши то избере Ключъ и іоштъ нѣка околна мѣста, и ту ставивши се поменутый градъ са црквомъ и куломъ зазида.

Селяни ови приповѣдаю, да су и сынови Велимирови отца свогъ власть наслѣдили, кои су монастирь Рибницу*) и садъ существууюћу парохіалну цркву поправили, кое казиваиѣ да е истинито, свѣдочи и надписъ у Рибници на камену урезанъ, кои гласи овако: „Изволеніемъ Оца, повелѣніемъ Сына и дѣйствіемъ Святаго Дѣха. Мы Вѣк-драгъ и Предрагъ Велимировици, свѣтохомъ свитель сіис, запѣвѣши, и разоренъ и свновихомъ еликихъ возмогахомъ ѿ Бѣгоданагъ намъ Стажанѣ, азто Седмотисѣцине.“

Никола Вуловићъ,
Учитель Ивањичкій.

ПРИМѢЧАНІЕ, УМСТВОВАНЪ.

Еданъ имаѣаше обичай говорити: „Данасъ ћешъ за новце свашта добыти.“ Тако бы се и о нѣкима (алъ текъ о нѣкима само) нацима назови-патріотима могло рећи: да е за нѣн свако оно мѣсто згодно, гдѣ они као съ треножца свезнана — свой грошъ у талирь издавати могу. . .

Дивно е чудо, да и они, коима бы найвише надлежало, да човѣка по внутренней нѣговой вредности, т. е. по дѣлу, цѣне и разликую, найманъ се о томъ брину. Они су задовольни са лѣпомъ, углаѣномъ виѣшньесѣу; но ова немарљивость, по несрећи — као што изъ искусства видимо — има жалостна слѣдства. Инакъ рево: „тко правогъ пріятеля одъ подлизице разликовати незна, подобанъ е едномъ на разкришћу очаяваюћемъ слѣпцу, кои свакогъ, кои му

се ласкателно припоручити зна, за вођу при-ма.“ — Много ти има руку, кое зейтинъ сипаю на ватру, да међу браћомъ већма букти, но врло мало, кое бы воду сипале, да ватру гасе.

Кадъ бы се гдѣкогъ назови-патріоте о нѣнижевиномъ нѣговомъ производу побуѣненъ у претресъ узело, нашло бы се, да овакій родо-любацъ и срцемъ и душою, изъ петњи жила само на голу, сувонарну препоруку тежи, текъ само да болъ сіяти може; премъ да о правомъ пратріотизму — кукавацъ — ни понятія нема. Оваки маскирати патріоте, назови женіялни духови, у строгомъ смыслу, спрема свега, што у правый патріотизамъ спада, тако су ладни, тако нечувствителни, као годъ риба у води; я и моя слава, я и мой цецъ, нѣова су божества. . .

Истина да е найтежа стваръ тайне умысли човека, а особито онога, кои се вѣшто претварати зна, погодити; но кадъ бы они, коима бы то у дужность требало да спада, овай Доситеевъ задатакъ: „Планъ е путь дѣла, а трагъ е знаменіе звѣра; ходъ показуе трагъ, а дѣло из-являе планъ“ и т. д. у виду имали, доиста манѣ гагрица, манѣ подлизица, — кои само фигурирати знаду, — было бы у свѣту, нити бы грошъ занимао мѣсто талира: поштенымъ люда появила бы се лѣпа зора; и од-туда текъ могао бы се онай за сваку болестъ пожеланный лѣкъ появили. . .

Квир. Николићъ.

О СПРАВЕДЛИВОСТИ ПРАМА ДРУГИМА.

(съ Грчкогъ.)

1. Буди пре прамѣ другима правичанъ, па после прамѣ себи самомъ; сирѣчь, чини свагда пре другима оно, кое они имаю право одъ тебе тражити и очекивати, па после чини оно, кое си себи самомъ дужанъ.

2. Немой никога лишити дневногъ хлѣба, да бы свое иманъ умножио! Немой никога лишити службе, да бы се ты на већій степень попео! Немой сиротиньомъ борећегъ се пролазити съ безчувственнымъ и немилосрднымъ срцемъ, боѣши се да небудешъ узнемиренъ, и у твою иманю оштећенъ!

3. Даваюћи свакоме свое право, показивашъ се правичанъ прамѣ нѣму, али не и човеколюбивъ, или благодѣтеланъ.

*) Овай монастирь лежи 1. сатъ одъ овогъ града изъ истоку.

4. Будь пре прама твоемъ ближнѣму праведнѣ, па после прама себи самомъ улюданъ; избави пре твога ближнѣга одъ предстоѣе му пужде, па се после услађавай ты твоимъ изобиліемъ.

5. Труди се съ човеколюбивымъ срцемъ да пре обучешъ нагога, па се после краси ты спољашнимъ твоимъ украшеніемъ.

6. Будь прво прама другима правичанъ,

па се после ты дичи дарованіямъ, коя те украшаваю.

7. Утѣшавай пре боль други, па се после задовољн ты.

8. Труди се да найпре надокнадившъ другима оно, кое ѣмъ е необходимо нужно, па после да и ты то получишъ са задовољствомъ.

Стерія М. Юка.

С М Ъ С И Ц Е.

ЛИТЕРАТУРА.

„Исторія восточно-славенскогъ богослуженія и кирилскогъ кнѣжества кодъ Славена западне цркве.“

Подъ овымъ заглавіемъ издае г. Александеръ Стоячковић едно дѣло, кое ће прво быти тога рода у литератури нашој. Списатель е већь многимъ историческимъ сачинѣніямъ своимъ, печатанымъ у разнимъ нашимъ позременимъ листовима, дао себе као доброгъ историографа познати, нити намъ треба по тому ово ново дѣло нѣгово много препоручивати, кое се само обширнымъ своимъ саджаніемъ, у объявленію изложеномъ, препоручуе и веома важно быти обрече. Оно ће намъ показати, како е наша православна црква негда царствующа была кодъ свы Славена, какве е судбине она изкусила, колико е старо кнѣжество славенско, како су и данашнѣ Славени римске цркве некада кирилска слова употребљавали и т. д. и т. д. Дѣло саджаніе те многоважне кнѣге овде излагати, краткость намъ мѣста недопушта: за любопытнаго читателя быт-ће довольно ово, што смо навели.

Тко бы изъ Србіе желіо пренумерирати се, нека изволи обратити се на подписанога, конъ драговольно обштекнѣжеевнаго напредка радѣ тай посао узима на себе. Цѣна е кнѣзици з гроша чарш. Рокъ пренумерацие трае до конца мѣс. Априла. Тко десетъ кнѣга узме, ил' десетъ пренумеранта скупи, добья одну кнѣгу на даръ.

Милошъ Поповићъ,
Учредникъ Правител. Новина.

НАРОДНА БАСНА.

(Одъ Т. Влаха.)

Рибаръ и Лисица. Едномоъ огладивши яко лисица, по својој природној притворности лукавој, умрѣти се и пружи као цркнута насредь пута близу едне велике рѣке, (коимъ су обично рибари, уловљѣну у истој рѣци рибу, на колима превозили до села, кое е ту наблизу было) съ намѣромъ томъ: да бы рибаръ, превозеиъ рибу на коли, и угледавши

ню овако, као цркнута на путу, преварио се за хасномъ коже нѣне, и метнуо е у кола кодъ рибе, изъ конъ после, пошто се тайно наеде рибе, да се поллеко крадомъ измакне и побѣгне; као што паравно то кочияшъ неће моћи лако спазити и осѣтити, изъ урока, што ће се кола труцкати, и онъ пред а-се за коньима гледати, а о оживљѣно нѣномъ ни понатія имати, држеи е за цркнута. — По овој нѣној притворној намѣри, тако се и збуде. У исто време, кадъ се она као цркнута опружила на реченый путь, наиђе случайно еданъ рибаръ съ пунимъ колима рибе, и угледа ю као цркнута, опружену насредь пута. Зачуѣенъ на ово, од-кудъ да лисица цркне на путу явномъ и близу села у по дана, одма помьсли, да е она то само навалице учинила притворно по своемъ лукавству, за преварити кога у нечемъ, па узме едну штапину, и добро е одалачи, за испытати: е ли тако, или не. Лисица видеи, да ће іој се нужна намѣра по вољи добро испунити, стегне тако яко шапе и притворно срце, да ни наймаиѣгъ знака неповаже о больи збогъ великогъ ударца. Рибаръ на ово видеи лисицу у истомъ ономъ првомъ положенію мртвила, као што ю е и нашоа, изгуби сво подозрѣиъ о притворности нѣној лукавој, те е узме за ноге, и баци острагъ за се у кола на рибу подъ рогожину, па поѣ съ колима далѣ путемъ у село. Кадъ доѣ куѣи, непрегне конѣ и уведе у шталу; а кола остави у авліи да истовари докъ руча. Отишавъ после у куѣу, сѣдне ручати, и похвали се жени и сыновима, како е покрай лова рибегъ доброгъ, и едну лисицу нашоа на путу цркнута; „кое кожа“, рече, „вреди еданъ талиръ.“ —

Кадъ е овако рибаръ дошоа куѣи, и ручаюи хвалио се о добытку, оду му сынови радостно къ колима, да узму съ нѣи лисицу. Но рибаръ наѣ се на-едан-путь готово у несвѣсти, кадъ му сынови невесели одъ кола дотрче и яве: да ни лисице, ни готово пола рибе нема на коли по нѣговомъ казиваню; кою е лисица по предреченој својој притворној намѣри спремила, и себи путь дала. — Садъ рибаръ, овако наученъ, рече своимъ сыновима: „Сынови мои милі! за цѣлогъ вашегъ живота, кадъ годъ осѣтите и видите лисицу, невѣруйте іој, ма да голниъ шапама на жеравици стов.“ —

Учредникъ Милошъ Поповићъ.

Издано и печатано у Правителственој Книгопечатни у Београду.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА